

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
10 Lei pe an

ALEXANDRU ODOBESCU

— CU PRILEJUL TIPĂRIII UNEI SCRISORÎ DIN ADOLESCENȚA LUI —

Sint aproape zece ani de cînd a murit Alexandru Odobescu, cea mai desăvîrșită înfățișare a eleganței în literatura și în știința românească, cel mai aristocratic spirit printre scriitorii noștri, și în același timp unul dintre cei mai buni cunoscători ai graiului românesc, al graiului de la țară, bogat în cuvinte, mlădios în legătura lor vioaie și plină de înțelesuri cuminiți, tot așa de potrivit pentru săgetarea glumii ca și pentru deschiderea adîncurilor înțelepte.

Odobescu a scris puțin, ^{BCU Cluj / Central University Library Cluj} de și mai mult decît a pus în mîna publicului ediția într'ales (aleasă de dinsul cu o zgîrcenie neobișnuită) făcută acum vre-o douăzeci de ani de librăria Socec. Avea toate însușirile unui nuvelist istoric: cunoștea, ca archeolog, înțelegea ca om de gust și putea chema la viață nouă ca poet priveștița amănunțită și colorată a vieții altor timpuri, care sint pentru unii o fantasmă strălucitoare, iar pentru alții nume și date. Condeii său ușor, penelul său delicat, cu tonuri blinde și discrete, romantismul său dulce și plin de o taină străvezie, erau potrivite să dea chipuri plutind între ceia ce se întoarce din mormîntul realității și ceia ce se înalță din gîndul creator al cîntărețului. Dar el n'a scris decît două nuvele.

Cercetător artist al anticității, el avea simțul frumuseții, care trebuie mai mult decît orice învățătură pentru ca să cuteze cineva a proiecta lumina lămuririlor asupra corpului de curată și veșnică marmură al artei grecești. El ajunsese archeolog — pentru el cuvîntul sună oarecum pedant și s'ar putea zice mai cu dreptate că el avea o *catedră* de archeologie — prin iubire, și astfel rămase totdeauna, căutînd a înțelege mai mult pentru ca să poată admira mai deplin ceia ce i se impunea de la început prin neîntrecutul farmec al celei mai senine armonii, al măsurii celei mai matematic exacte, al cumpătării celei mai aspre cu sine însăși. Dar el n'a dat decît o serie de lecții uni-

versitare, care sînt, mai degrabă decît *Istoria archeologiei*, cum se intitulează, o convorbire spirituală, strălucitoare prin digresiile dibacii împleticite, asupra întinsului domeniu al artei de acum citeva sute sau de acum două mii de ani. Același caracter de diletantism pasionat, de șagă adîncă, de desordine foarte meșter orînduită, de trecere în fugă fără ca nimic de căpetenie să scape din vedere, o are și marea sa lucrare francesă asupra *Tesaurului de la Pietroasa*, care nu e o carte de știință obiectivă, ci, o carte cu totul personală, cu mult mai mult, a autorului decît a subiectului.

Acest închinător al idealului elin, care nu vede sufletul decît prin trup, era totuși un înțelegător, credincios până la înduioșare, al idealului artei creștine, care urmărește ținta imposibilă de a găsi o frumuseță nouă, numai sufletească. Pe o vreme cînd înstrăinarea claselor noastre conducătoare ajunsese foarte departe, el, care pornise din ele și trăia în mijlocul lor, a descoperit, se poate zice, comorile de artă în clădire, săpături și zugrăveală, ce sînt mănăstirile noastre, în care se văzuse până atunci numai venituri și pisani. El a cercetat mai toate lăcașurile mai însemnate, notînd tot ce merită a fi admirat sau cunoscut. El a fost până acum și în această *archeologie* mai puțin arhaică, singurul care, în același timp, să știe, să simtă și să poată scrie într'un chip vrednic de știință și simțirea sa aplicate la rămășițele artistice ale vieții noastre de demult. Dar rapoartele sale către Ministeriu n'au văzut lumina decît într'o mică parte, și, cînd a stat să-și adune *Operele*, el a jertfit și din puținul care fusese publicat.

El avea ca puținii alții talentul de cronicar, acela de a prinde lucrurile ce se strecoară supt unghiul cel mai interesant și de a spune despre dinsele așa, în cit oricine să se poată lumina, să le vadă mai adevărat, mai întreg și mai frumos, fără să simtă umiliința că primește o dojană sau măcar o învățătură, socotind mai mult că a găsit un tovarăș de păreri în acest priceput convorbitor, care, zimbînd, își urmăria neconținut scopul de a instrui, de a convinge, de a îndrepta. Dar n'a colaborat decît puțină vreme la unul din ziarele mari de pe la 1870—80, și apoi nu s'a mai văzut un rînd al lui în presa zilnică, de care a fost acoperit de ocări în anii din urmă ai vieții lui.

Era prea cochet pentru ca să fie un scriitor cu stăruință. Ținea prea puțin la metodă — care stă la îndămîna oricui —, la disciplină — care e din darurile ce se capătă —, ca să fie un învățat sistematic. Era prea ironic pentru a crede în el sau în alții. Nu era de loc ambițios, și mîndria lui, marea lui mîndrie, care nu voia însă să stăpînească pe cei mulți, ce-î vor fi părut vulgari, era mai mult un «Nu te atinge de mine». Iubirea sa pentru frumos se mulțămia prin sine

însăși, prin fulgerul trecător al admirației, și n'avea nevoie de scris. Prin societatea noastră legată de pământ cu multe fire, el a trecut — fără să despretuiască de loc lucrurile de aici, căci el era, ca anticii săi, un idealist al materiei, un entusiast al vieții prin tot ce are ea mai frumos —, el a trecut neînțeleș și fără să se coboare a înțelege, foarte tânăr și foarte frumos, până în clipa când a sfârșit însuși paharul golit al vieții, fără nici-o părere de rău.

Scriitorul murise mai de mult încă, — și el, nu din nevoie, ci din voință. Lumea l-a uitat răpede, și din multele lucruri netipărite ce au rămas de la el, nici-un rînd n'a văzut până astăzi lumina.

În deosebire n'aveam nici-o scrisoare a acestui om care povestea cu atîta drag și știa așa de bine să se facă plăcut. Bunătatea d-nei Ană Odobescu, cumnata scriitorului, mă face să pot da astăzi o scrisoare a lui care înfățișază îndoitul interes de a fi bine scrisă și de a fi fost scrisă la... *patrusprezece ani*.

Căci ea poartă data de Iulie 1847, și însemnările de familie ale tatălui său, colonelul reacționar de la 1848, spun așa :

«1834, Iunie 23, s'au născut fiu-mieș Alecsandru, la 6 cîsurî dimineața, în zio de Sîmbătă.

«1834, Septemvre 14, s'au botezat Alecsandru.»

Scrisoarea e redactată într'o franțuzească bunișoară — noi dăm, firește, o traducere —, și totuși Alexandru Odobescu — numele pare a-i fi fost dat după al Domnului din 1834, Alexandru Ghica, prietenul «polcovnicului» său, căruia i-a adresat o sumă de scrisori, păstrate, — nu ieșise încă din țară, și numai la 13 Decembre 1853, după o scrisoare din 14, el a trecut la Paris bacalaureatul în litere înaintea unei comisiuni preșidate de vestitul St.-Marc Girardin.

Mama lui Odobescu, către care e adresată scrisoarea, era Catinca, — fata doctorului scriitor Caracaș, și una din cele mai frumoase și mai culte femei ale timpului.

Balta-Albă, satul Grădiștea din Vale ; Miercuri, 8 Iulie 1847.

Dragă mamă,

Va să zică iată-ne și la Balta-Albă, unde sîntem de o săptămînă aproape: din fericire, sîntem foarte bine cu toții și tatei îi este mai bine la mînă. Copiez în această scrisoare jurnalul mieș din săptămîna trecută. Iată-l:

Joi, 2 Iulie, am plecat la Călăreți cu poșta, și am srat acolo o parte din zi, și, se poate zice, o parte din noapte, căci am plecat Vineri, în ziuă de 3 Iulie, la 5 ceasuri dimineața, și știi că, pentru ca să poți pleca la 5, trebuie să fii sculat de la 3 și jumătate. Drumul a fost foarte lung. După cinci

poște grozave am sosit la Buzău, unde am prinzit la d. Perticari (ispravnicul). Pornind din noiu, am ajuns sara la Rîmnic. Nu era chip să mergem mai departe: nu era lună și noaptea era întunecoasă. Deci ne-am dus la d. Niculescu (*le maître de grâces*¹), la care am petrecut noaptea. Drumul a fost foarte frumos, însă cam lung. De o parte vedeam munții, până la cari era o jumătate de poștă, de alta, un șes întins și roditor. Am trecut și multe riuri, dar cele mai multe erau secate. Țin minte și trei sate foarte frumoșele.

În sfârșit, Sîmbătă (4 Iulie), după o poștă destul de lungă, am sosit în satul Balta-Albă, care e departe de lac un șfert de ceas. Satul e plin de lume: Munteni, Moldoveni, ori Evrei și Nemți, Pe lângă casele țeranilor, s'au clădit baratce de lemn, care samănă de departe a grajduri; comparație care poate măguli mult pe locuitorii lor.

Locul e foarte întins. Dar în jurul lui nu sînt adăposturi trainice, așa încît bolnavii și cei sănătoși (cari sînt mai mulți decît ceilalți) au fost siliți a înălța pe mal căsuțe de scînduri, ori să-și întindă corturi. E foarte ciudat să vezi acest șir lung de astfel de locuinți, așa de hazliu alcătuite.

Vezi acum în ele prăvălii de mode, cofetari și alți negustori, cari vin să-și vîndă vechiturile la oamenii din țirgurile de prin prejur. Stradei acesteia i se zice Podul Mogoșoaiei al Bălții-Albe. În această înșirare de colibe, fiecare neam se deosebește: așa încît nu vezi într'o parte decît Munteni, în alta decît Moldoveni, și așa mai departe.

Apa lacului e sărată-amară, noroioasă în fund și foarte limpede în față. Se află și multe buruieni de apă, așa încît nu poți înnota pînă la mijlocul Bălții, unde e foarte adînc, de teamă să nu ți se prindă de picioare ori de mină. Nicî mirosul apei nu e foarte plăcut: e de pucioasă.

Am uitat să spun că în satul Balta-Albă este de două ori pe săptămînă bal mascat și o reprezentație de circ.

Dar trebuie să ne întoarcem la povestea noastră, adecă să povestim ce am făcut și unde am fost Sîmbătă. Astfel dar, după ce trecurăm cum am spus, acea aleie de case de lemn și de corturi, am sosit în satul Grădiștea-din-vale sau Turtoiu, mai aproape de apa Buzăului decît de Balta-Albă. Colonelul Engel (comandantul Brăilei) ne-a primit acolo: el pregătise o odaie pentru noi în casa unde stă. Erau abia 10 ceasuri; cele trei, care ne rămîneau pînă la prînz, trecură cu îmbrăcatul, cu orînduirea odăii și primirea visitei colonelului Horbațchi (*Garbatzki*), care sta într'un sat lîngă al nostru. La 1 am prinzit: pînă la 6 am dormit, am învățat și m'am primblat. Apoi la 6 plecarăm spre Balta-Albă: atunci am luat cea d'întăiu baie; apa era foarte caldă, dar, din păcate, neplăcută prin adîncimea ei mică, prin miros și prin gust. După o baie de 20 de minute (căci doctorii nu te lasă să stai mai mult), am ieșit și am făcut o primblare prin așa-zisul Pod al Mogoșoaiei. La întorsul acasă, am cînat și m'am dus să mă culc; tata și colonelul Engel au mai rămas.

Duminecă, 6 Iulie. Ziua aceasta nu e prea însemnată: a plouat după

¹ Alusie la lucruri pe care nu le putem lăuuri astăzi.

amiazi. Am petrecut seara la d. Horbațchi, de la care ne-am întors pe jos, și, fiind foarte obosit, m'am culcat îndată.

Luni, la 7, colonelul Engel a plecat la Brăila, unde mă voiu duce și eu cu dînsul, Lunea cealaltă. După baie, am mers la colonelul Horbațchi: am prînzit la el. După obișnuita baie de la 6 ceasuri, ne-am întors acasă; și colonelul s'a întors îndată: mi-a adus o pușcă, cu careucid în fiecare zi vrăbii; pun să le frigă, și le mîncăm cu multă poftă. Aș fi vrut să-ți trimet și ție, dar păcat că nu se poate. Pușca asta e acum pentru mine o distracție foarte bună; merg foarte des la vînat, dar totdeauna cu cîte cineva.

Miercuri, maiorul Lenz a prînzit la noi. M'a luat cu el sara, și am petrecut noaptea în satul Balta-Albă. Acolo se face danț în fiecare sara și bal în toată forma de două ori pe săptămînă. Petrekerile și balurile acestea se dau într'un casino, o sală lungă de scînduri acoperită cu postav. Acolo se joacă cărțile, biliardul, se dăntuiește și se prînzește. Așa dar, sera am mers la petrecere, dar danțul n'a început decît tocmai cînd plecam eu: erau acum 11' ceasuri.

A doua zi am stat tot la vînat. Tata a prînzit la Balta-Albă. Prînzul era destul de bun, dar trebuie să ai o strașnică răbdare ca să aștepți felurile. Pe cînd stăteam la masă, a început o ploaie tare. Ni era frică să nu ni facă un duș, căci ploua în sală prin mai multe locuri, ceea ce nu e așa de mirare, căci acoperișul e de pînză; dar avurăm norocul că, în partea unde eram, ploaia n'a răzbătut. După-amiaza a fost foarte tristă din pricina ploii acesteia păcătoase: de aceia am dormit numai. Sara era bal, dar noi am plecat înainte de a se începe. Noaptea aceasta era minunată: de aceia am și făcut o descriere foarte romantică:

Ne întorceam de la Balta-Albă. Luna-și desfășura farmecul pe un cer albastru stropit de nori fini (nuancés); stelele erau puține, și acele pe care le vedeai chiar aveau strălucirea lor slăbită de a lunii, care-și răsfrîngea razele de aur în apele lacului, pe care un vîntușor blind le făcea să se zbeguiască grațios. De jur împrejurul lacului se mai zăriau focuri mărunte, care păreau că-î fac o cunună de stele. Fulgere slabe țîșniau ici și colo din toate părțile, și păreau niște vulcani depărtați în mișcare.

Dar părăsim malul, și în curînd, printr'un șes sterp, sosim acasă. Mă miram cum se poate ca un lucru care e așa de *material* la lumina soarelui, să fie așa de romantic supt lună. Așa încît, dragă mamă, vezi cum ni trecem vremea. Pe Micul nu l-am văzut de zece zile, dar, cînd l-am lăsat, era foarte bine. D. Arnold mi-a făgăduit că, dacă Micul s'ar îmbolnăvi, mi-ar scrie îndată, dar, din fericire, nu mi-a scris încă, și doresc ca nici să nu-mi măi scrie, adecă doresc ca Micul să fie tot sănătos. Sărut de mii de ori pe draga mica Marie¹. Dați-mi, vă rog, știri despre voi. D. Engel îți înfățișează complimentele sale: el trimete răspuns Mariei să-î aducă ceva de la Paris și să nu-l uite. Adio, dragă mamă.

Fiul tău foarte devotat:

ALEXANDRU.

¹ Sora lui Alexandru Odobescu, D-na Adolphe d'Avril, soția cunoscutului scriitor.

DOUĂ FIRI

*Din nourî și din ceață, tu ai ce-î mai frumos :
 Ai firea'nduioșată, ș'al plînsului prinos.
 Din umbra călătoare cu nourî călători
 Ai dorul pribegiei, spre plaiuri unde's flori.
 Din cerurile-albastre ai sufletul senin,
 Din negrul văl al nopței ai părul ebenin.
 Ca mîndră frumuseță să fii în totdeauna,
 Ți-au pus în ochi vâpae și soarele și luna.*

*Lumină prea-curată, ca gîndul cel etern,
 La sfintele-ți picioare ca țerna mă aștern.
 Din apa ce aleargă spre mare necurmat,
 Din piatră și țărînă-s eii cel ce te-am urmat.
 Mi-î inima din lutul ce-asteaptă, dar măreț,
 Răsadul care poartă o creangă de vieți.
 Cînd tată-ți este cerul, fii singurul meu bine:
 Eii sînt pămînt, tu astru : luci-vei pentru mine?*

I. BĂRSEANUL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SLUGA

Într'o dimineată, o lună, după moartea bătrînului Tudor Lupașcu, cuconașul Ionică, ieșind din casă, nu găsi, ca totdeauna, calul iușăuat la scară. De multe ori te scoate din fire un lucru de nimic, — dar mi-te cînd e vorba de o greșală care face să întîrzie cu o jumătate de ceas o întîlnire așteptată cu bătăi repezi de inimă? — Cuconașul Ionică se făcu foc și pară, bătut din picioare, răcni, chemă pe argatul care trebuia să-i aducă înșeuat calul, — îi dădu patru palme, repezi una după alta, îl croi de cîteva ori cu cravașa și-i porunci să-i aducă la moment pe Cezar. Omul își luă de jos pălăria care căzuse din pricina zguditurii, și-o puse în cap, scui pă într'o parte cu sînge în două și porni spre grajd!

«Ce bestii! ce bestii!» strigă cuconașul, întorcîndu-se spre vechil. Bătrînul, om cuminte, de mult în slujba familiei, răspunse blînd: «Dă, cucoane Ionică, omul nu era vinovat. Cezar a fost la potcovit, și de-abia acum a venit...

— Ași! ce tot îmi vorbiți dumneavoastră...

— Cucoane Ionică, ascultă ce-ți spun eu: acu nu-î de o palmă, două..., dar trebuie să cunoști și omul. Ai făcut rău c'ai dat. Năstase e om închis, dar, cind izbucnește, e minia lui Dumnezeu! Și răposatul boer, Dumnezeu să-l erte, îl cruța, — mai ales că e muncitor și voinic ca un taur...

— Fleacuri! răspunse pufnind Ionică; vezi să mi se aducă mai repede calul...»

Năstase veni tăcut, cu obrajii roșii, aducînd calul de căpăstru. Era un Român cit un munte, cu ochii foarte pătrunzători. Boierul nici nu se uită la el; se zvirlă în șea și porni acolo unde-l chema dragostea.

Trecu cităva vreme, și, într'o zi, boierul Lupașcu se hotărî să plece la Iași. Avea nevoie de parale de-î țipa măseaua și se ducea să pue amanet moșia Roșcani.

Cu toate că, în ziua aceia, cerul nu făgăduia vreme bună, cucoanașul, hotărît ca în totdeauna, dădu ordin să se pue caii la droșcă. Apoi căută hîrțile trebuitoare, băgă de seamă să i se așeze în cufăr toate lucrurile de care credea că va avea nevoie, stătu la masă în fugă și, foarte grăbit, porunci să-î vie trăsura la scară.

Vătavul îl întîmpină și-î spuse că vizitiul s'a îmbolnăvit, dar s'a găsit alt argat să meargă. S'a cerut chiar el singur. Boierul se supără, certă pe vătav, apoi se sui, mormăind, în trăsură.

Cînd caii porniră, privi cerul. Nourii mari, vineți, rătăceau prin văzduh, venind de la miază-noapte. Soarele, trecut de amiază, ardea cu o strălucire neobișnuită. Ionică Lupașcu ar fi dorit foarte mult să nu-l âpuce vremea rea pe drum, ca să-î zădărnicească interesele.

«Nu cred să ploaie!» — murmură el. Apoi răcni la vizitiu: «Mină mai repede, — să nu ne-âpuce ploaia pe drum...»

Vizitiul întoarse peste umăr o figură roșcată, cu ochii pătrunzători, și buza de sus se încreți zîmbind:

«Poate n'o ploua, cucoane. Nourii trec...»

Un miros tare de băutură izbi în față pe cucoanaș. Îndată îi sări tandăra.

«Bine, mă ticălosule! strigă el, gata să se ridice și să înșface pe vizitiu; acu ți-ai găsit să te îmbeți? Ce canalii!» Dar vizitiul își întoarse iar obrazul: boierul cunoscu pe Năstase și tăcu dintr'odată.

«Nu te teme, cucoane... Dacă s'o întimpla ceva, păcatul mieu o fi...» și buza dublă de sus se încreți iar. Se întoarse și dădu biciu cailor.

Boierul rămase cu ochii la spatele uriaș d'innaintea lui și la capul pletos, — gîndindu-se la întimplarea cu palmele.

În adevăr, — *bruta* de pe capră e voinic cit un munte și seamănă

a fi foarte violent. De vină însă nu-î decît vătavul, că-î dă la drum oamenii de-aceștia. Trebuie pedepsit ticălosul de vătav, trebuie dat afară, fără milă. Auzi, dumneata? numai la noi se întîmplă lucruri de acestea... Îți primejduiești vieța, pentru un lucru de nimic. E adevărat că dăduse cîteva palme, și nu fusese la mijloc cine știe ce vîncuție... Ei, dar asta se întîmplă des... Ce-a făcut Năstase atunci? A scuipat în două cu singe, a tăcut și a rămas foarte neguros...

Boierul cercă să se gîndească la alte cele: la femeia care-î era dragă; la vînătorile care trebuiau să înceapă odată cu toamna; la viața Parisului, viață fără primejdii și fără grijă, pe care n'ar fi întrerupt-o de nu murea bătrînul; la multe; — dar neliniștea i se furișase, pe nesimțite, în suflet.

Caii fugeau în trap grabnic pe șoseaua vînată. Trăsura duruia din cînd în cînd, pe podețe. Ionică Lupașcu, în mantaua albă de doc, se legăna pe perinile trăsorii. În urmă, pluteau pînze gălbui de pulbere. La asfințit, se grămădiau munți uriași de nourî negri.

«Se 'ntunecă! strigă Năstase, de pe capră.

— Vine furtună! vorbi boierul. N'ar fi bine să ne 'ntoarcem?

— Ași! mergem înnainte....»

Ionică privi iar capul pletos și se gîndi: oare ce se petrece acolo, în țidva omului acelaia? Un om care bea rachiu, are buza dublă, sudue, scuipă și mină caii, e ceva foarte caraghios. El n'a fost la Paris, nu știe ce înseamnă a trăi, și-a dus viața ca un animal, singura plăcere i-a fost băutura; nervii de frînghie nu i-au tresărit niciodată în fața lucrurilor noi.... Ce poți aștepta de la dînsul? Iată-l acuma, stă pe capră, cam cu chef, îndeamnă caii și vorbește cu ei. E mai aproape cu sufletul de dînșii, decît de boer. Ce-o fi simțind el? ce-o fi gîndind?

Boierul Ionică își ridică fața albă, împresurată de barba scurtă, neagră, și întrebă:

«Năstase, mai este mult pînă la Moldova?

— Cam mult! că nu-î nici-o crișmă....», zise rînjind Năstase.

Vorbește cam ciudat cu mine! gîndi Lupașcu.

Deodată, soarele fu înghițit de uriașele îngrămădiri de nourî, și lumina scăzu brusc. Năstase se înfășură mai bine în suman și puse mîna pe biciu; caii se încordară, ca supt un fior ascuțit.

Prin văzduh, pe sub păcura norilor, fugiau coloane de neguri despletite. În pragul asfințitului, era o frămîntare ca de vîrtej. Și, dintr'odată, începu să vie jucînd, într'acolo, un vînt suptîre.

Năstase înfășură caii în două biciuiri și trăsura începu a fugi spre

răsărit, către Moldova, pe cînd munți de nourî se rostogoliau pe deasupra, în văzduhul neguros.

Cînd ajunseră la malul riului, un fulger, ca o sîrmă de foc, tresări în urmă, pe zarea asfințitului, și, ca și cum ar fi fost un semnal, o duruire prelungă, ca o dărîmare de stînci, izbucni, și uraganul, scăpat din peștera-î rece, se năpusti asupra lumii mugind.

Caîi treceau repede prin vad. Apele, suflate de o putere grozavă, se ridicau în stilpi mari, se răsuceau în virtejuri, descoperind prundișul, și veneau resfirate, isbeau trăsura, stropeau pe oameni cu o răpăire de gloanțe. Apoi, fugarii, scăpați la mal, începură să alerge ca mițați de uragan spre pînza neagră de pădure, care se zărea la o fugă de cal și părea tot una cu nourii.

Năstase se întoarse pe capră și, rinjind, zvîrli boerului cîteva vorbe. Lupașcu puse minile la urechi și strigă și el, cît ce putu :

«Ce zici?»

Năstase se plecă mai tare spre Ionică :

«Acuși intrăm în pădure. Acu-î acu!» Și boierul simți că frica, care se furișase în el, îl strînse deodată de inimă. Năstase își viri stînga în buzunarul sumanului, scoase un șip și trase cîteva înghițturi zdravene, apoi iar se întoarse spre Ionică.

«Cînd mergeam cu boerul, Dumnezeu să-l ierte...» Vintul îi luă celelalte vorbe. Lupașcu de-abia putu deosebi cîteva cuvinte: bordei..., pădure... — și uraganul își mîna cumplitele armii de nori pe de-a-supra și umplea cîmpiile de freamăte. Se întuneca, se întuneca; — apoi, dintr'o dată, trăsura intră în codru, într'o noapte adîncă, bîntuită de buciurmări sălbatice, de urlate de cascadă, de înfiorătorea bubuire a adîncurilor. Și, odată cu noaptea, frica rece începu a rătăci prin sufletul boierului, ca o mîna care se tirește prin întunec, pipăe și caută să apucé ceva.

Ionică își ridică ochii spre Năstase. Era așa de întuneric încît nu-l mai vedea. Și deodată îi păru rău că n'a luat o armă de-acasă, pentru orice împrejurare; apoi se gîndi că, fără armă, e pierdut, că omul de pe capră e amețit de băutură, că *anume* a plecat cu el; gîndurile veniră sumedenie, spaima veni în zgomotele înspăimîntătoare ale pădurii, spaima îl învălui prin întuneric; — și trăsura alerga, alerga, prin noaptea oarbă a codrului.

Din bolți, veneau suflări ghețoase, ca din peșteri; pîriituri de crăci rupte treceau ca țipete de groază; apoi virtejuri de plîngerî, de cîntece fioroase răscoleau pădurea.

Era întunec adînc și trăsura alerga. Alergă multă vreme. Apoi,

dintr'odată, într'õ suflare domolită a uraganului, un răcnet omănesc izbucni, un răcnet prelung, iute acoperit de glasul furtunei.

Trăsura se oprise. În noaptea codrului, la marginea drumului, lucia o lumină slabă. Pe urmă altă lumină mișcătoare se arată, se apropie, prin întuneric. În roata de lumină, se arată fața bărboasă și trupul voinic al pădurarului cu baltagul în mână.

«Cine-î?» răcni el. Se apropie, și lumină trăsura.

«Eü, frate Ilie! strigă Năstase de pe capră. Te-am strigat să deschizi poarta, să intru.»

Pădurarul ridică felinarul până la obrazul vizitiului. Apoi făcu trei pași, apucă caii de căpăstru, îi trecu podețul, deschise poarta și viri trăsura în ogradă.

Cînd se scobori din trăsura să intre în casă, boierul tremura ca varga.

«Ți-e frig, cucoane? întrebă Năstase.

— Da, mi-e frig! șopti Lupașcu, clătănind.

— Ce să-î faci? zise rînjind vizitiul; se întimplă și de-acestea!»

După ce caii fură puși la adăpost sub șopron, pădurarul și vizitiul intrară și ei în casă, se puseră lingă vatră și începură a vorbi în șoaptă, în lumina gazornitei. Afară, vîntul tot răscolea pădurea. De pe cuptor, scoteau capete mirate, cînd și cînd, copii bălanii numai în cămășuici. Nevasta aprinsese lumina de la Paști, și se ruga la icoane. Boierul sta pe patul cel mare, sub culme, și tremura într'un cojoc. Privia cu ochii blinzi la Năstase și parcă ar fi vrut să-î spue ceva; dar vizitiul nici nu se uita la el și vorbea cu pădurarul. Iar cuconul Lupașcu se gîdea că brutele care se îmbată, scui pă și sudue, tot aü o leacă de inimă. Îndură palme și umilinti, — și iartă.

MIHAI SADOVEANU.

SEMINARUL ROMÂN DIN LIPSCA

În chipul cel mai demn, fără de șgomote deșarte, fără de cheltueli zadarnice, fără nici un alaiü și fără nici o revărsare de băuturi scumpe, Seminarul romîn din Lipsca a serbat deunăzile aniversara, de bine pentru știință, a zece ani de la întemeierea sa. Un volum de 639 de pagini, cuprinzînd lucrările pe 1903 ale membrilor Seminarului, constitue prinosul adus cu acest prilej țerii care susține din averea sa Institutul german, unde se muncește pentru înaintarea studiilor de limbă și de literatură romînească. Pregătit în lungi zile și nopți de cercetări stăruitoare, anuarul jubilar, editat de d. Dr. Gustav Weigand, directorul Seminarului,

este o dovadă mai mult despre utilitatea și despre importanța aceluși așezământ, la subvenția căruia lăcomia și mai lăcomesc poate unii oameni răi sau neștiutori, cari îl huliau odinioară cu vorbe de ocară, jignitoare pentru ori-ce om cinstit.

Înainte de-a releva cuprinsul lucrărilor din anuar, cred că o serie de notițe istorice asupra Seminarului, luate în parte din prefața d-lui Weigand (pp. III—XIV), vor fi bine venite cetitorilor.

În vara anului 1887, un tânăr filolog german, devotat cu trup cu suflet științei romanistice, care-l atrăsese, întreprinse o călătorie printre Români din Turcia, în scopul unor studii lingvistice și etnografice, care lipsiau de mult filologiei romanice. Înarmat cu toate mijloacele științifice necesare, căci ieșise din cea mai serioasă școală de romanistică, din școala germană, întemeietoarea acestei științe în forma ei modernă, d. G. Weigand, despre care vorbesc aici, cunoștea bine și tainele limbii noastre, pe care o 'nvățase de mai 'nnainte, singur, c'o stăruință de admirat. Întîieii sale călătorii, al cărei rezultat fu excelenta operă asupra limbei Românilor din munții Olimpului (*Die Sprache der Olympo-Walachen*, Leipzig, 1888), urmară altele, nu numai prin Macedonia, ci prin toate celelalte țeri locuite de Români. Ast-fel ieșiră la iveală, în cursul anilor, o serie de lucrări științifice asupra diferitelor dialecte ale limbei noastre; ele mai descoperiau și un material prețios etnografic și de literatură populară. Amintim aci, de-o pildă, cele două volume asupra *Aromânilor*, începutul unei opere clasice, a cărei desăvîrșire o dorim savantului german din toată inima. Prin lucrările sale numeroase, clădite pe cele mai solide criterii de scrutare critică, d. Weigand ajunse în curînd un factor de seamă în mijlocul romaniștilor și cunoscătorul cel mai serios — nu numai printre străini — al limbii și al vieții poporului nostru de pretutindenea.

La 1892, după ce se remarcase și prin opera sa asupra Românilor din Meglèn («*Vlacho-Meglen*», Leipzig, 1892), savantul german reuși să cîștige pentru planul unui seminar de filologie românească la Lipsca pe d. Hîjdău, pe atunci profesor de «filologie comparată» la Universitatea din București, pe d. Titu Maiorescu, rectorul din acel timp al aceleiași Universități, apoi Academia Romîna și pe d. Tache Ionescu, ministru al instrucțiunii publice. La 21 Aprilie 1893, Seminarul subvenționat de statul romîn întăiu cu 6.000, iar apoi (dela 1895 încoace) cu 10.000 de lei fu inaugurat, și o muncă spornică începu pe tărîmul filologiei romînești, puțin exploatat încă, după normele severe ale științei lingvistice moderne.

În curs de zece ani, Seminarul a avut în total 90 de elevi, dintre cari 42 Germani, 34 Romîni (cei mai mulți din regat, vre-o opt din Ardeal și Ungaria), 3 Aromîni, 3 Bulgari, 3 Danezi, 3 Englezi, 1 Rus și 1 Spaniol. Dintre Germani, 15 și-au trecut doctoratul cu lucrări pe tărîmul filologiei romînești, iar partea cea mai mare din ceilalți s'a mulțumit să învețe românește, contribuind după puteri la studiile și cercetările din Seminar. Dintre Romîni și-au trecut doctoratul, cu lucrări de filologie

românească, numai șapte, fiindcă scopul celor mai mulți — cari aveau alte studii de urmat — era să profite *la limba germană*, cu prilejul interpretărilor de texte românești. În afară de tezele de doctorat, s'au mai făcut și alte lucrări, mai mici, de filologie românească; cele mai bune ș'au publicat în diferitele anuare ale Seminarului.

Membrilor Seminarului le stă la îndemână o bibliotecă romanistică, română și străină, destul de bogată: 2.452 de volume; pe lângă ele mai trebuesc pomenite o sumă de reviste științifice și literare; pentru sporierea bibliotecii, se cheltuiește an de an o sumă considerabilă din subvenția acordată de Statul român. Această subvenție se mai întrebuințează pentru localul Seminarului, pentru tipărirea anualelor și pentru împărțirea unor onorare de câte 100 de mărci la studenții *germani*, cari își trec doctoratul cu o lucrare de filologie românească și ale căror teze, în deosebire de ale celorlalți studenți, se tipăresc gratuit. În chipul acesta, d. dr. Weigand primește mai puțin de jumătate din subvenție pentru sine, ceea ce nu-i, de sigur, o probă de muncă *interesată*, precum au crezut să poată afirma rîvnitorii subvenției și cîrtitorii Seminarului din Lipsca.

Lucrările din anuarul pe 1903 sînt următoarele: Robert Helbig, *Despre elementele italiene în limba albaneză* (pp. 1—136), o serie de cercetări foarte utile și pentru filologul român; Ion Borcia, *Despre elementele lingvistice germane în românește* (pp. 138—251), una din cele mai bune lucrări ale Seminarului, cu valoarea ei deosebită și pentru istoricii culturali cari se vor interesa de trecutul relațiilor noastre cu elementul german și cu civilizația germană; I. Scurtu, *Despre viața și operele în prosă ale lui Eminescu* (pp. 254—406); Hans Moser, o cercetare sîrguincioasă *despre originea prepozițiilor românești* (pp. 409—463) și Richard Kurth, *Despre întrebuințarea prepozițiilor în românește* (pp. 465—638), o lucrare voluminoasă și foarte prețioasă prin temeinicia studiilor pe cari se bazează.

Alte două lucrări, una de *metrică românească*, a D-lui Alexandru Bogdan, care și-a trecut cu ea doctoratul la Lipsca, și alta a d-lui Sextil Pușcariu (de asemenea doctor în filologia românească, de la Lipsca) asupra unei cestiuni speciale de domeniul filologiei romanice, vor apărea în anuarul pe 1904 al Seminarului. Lucrarea eminentă a d-lui Pușcariu a ieșit deja, în ediție separată, și este menită a-i servi la trecerea examenului de docență pentru catedra de filologie romanică de la Universitatea din Viena; asupra ei voi reveni.

Acei ce cunosc mai de aproape activitatea Seminarului român din Lipsca și înalta valoare științifică a directorului-ei, îmi vor da toată dreptatea să exprim convingerea că Statul român aduce un serviciu real științei și culturii noastre, sprijinind așezămîntul german pe care l-a ridicat cu cea mai bună cunoaștere a nevoilor propășirii noastre culturale. Prin seminariul din Lipsca, legăturile noastre cu acea minunată cultură germană, către care spiritele serioase ale poporului nostru au început să se îndrepte tot mai stăruitor, au de-

venit și mai strînse, iar foloasele ce răsar pe urma lor au sporit și vor spori mereu, spre desăvîrșirea după cele mai vrednice modele a culturii noastre românești.

Sprijinul meritaț, ce se acordă Seminarului din Lipsca, este, în sfîrșit, o încercare mai mult de-a ne smulge pentru totdeauna din păingenișul aceluși romantism naiv, îmbătrînit de mult, care înălța în slava cerurilor pe «apostolii românismului» și pe toți «floromîni» din slăbiciune ori din interes, iar discursurile, broșurile și cărțile lor efemere le privia ca pe niște monumente de erudiție, pe cînd munca iubitorilor de adevăr, a celor ce vroiesc să ne cunoască și să ne facă cunoscuți, era bănuită și desprețuită.

IOAN SCURTU.

NOUL RĂZBOIU

— ȘTIRI DESPRE ȚERI ȘI OAMENI —

(Urmare.)

La 1857-9, după ce Puterile europene se loviseră de zidurile în care se închidea China milenară, un însemnat om politic englez, lord Oliphant, călători în această țară, și trecu apoi Marea pentru a vedea Iaponia. Fiecare din cele două țeri galbene se împărțasi de cite un volum al acestui observator precis și bogat, și cartea avu atîta răsunset, încît un om ca Guizot, fostul prim-ministru al regelui Ludovic-Filip și marele istoric, a dat o traducere în întregime a întinsei lucrări, după ce apăruse în Franța și o alta.

Oliphant văzu o Iaponie care samănă și nu samănă cu cea de astăzi. Fondul popular, religie, datine, obiceiuri, îmbrăcăminte, locuințe, petreceri, e până astăzi toț așa ca acum patruzeci de ani. Dar suprafața europeanisată de patrioți luminați, cari au urmărit prin această europeanisare, și au ajuns un ideal de dezvoltare economică și politică, suprafața modernisată nu există încă. Și la începutul descrierii sale, călătorul putea să spuie că «sînt numai 450 de mile de la Șangai (în China) la Nagasaki (în Iaponia), dar, dacă toată lățimea Oceanului ar despărți cele două Împărății, și Iaponia n'ar fi mai desăvîrșit izolată de restul lumii.»

Coasta Iaponiei, tăiată în mici golfuri, unde se adăpostesc luntri cu pînzele albe și negre, e apărută de tunuri foarte mari, așezate supt niște cocioabe, între soldați; lingă ele sînt pînze întinse, pe care sînt... *zugrăvite* tunuri, fi-rește cite le poate dori patriotismul cel mai războinic, artilerie ieftină și inofensivă. Pe stînci, multe și îngrămădite în insula vulcanică, se zăresc iar tunuri și temple, în care — cum am văzut din Hübner — slujba se face cu sabia. Apoi minunate grădini, în care se primblă oameni îmbrăcați în haine de mătăsa cn colorii vii.

Vama. Odată se luaă aici călătorilor europeni armele, și acea armă temută contra vechiului suflet asiatic: Biblia. Se încuiaă într'o ladă și se dădea

înapoi, cu zîmbete, la plecare. De curînd intrarea e cu totul liberă pentru cine vine fără gînduri rele.

Factoreria olandesă. Portul era dintre cele deschise negoțului străin, și Olandesii aŭ întemeiat, ca în India, un biuroŭ de schimb, un «comtoar», odată foarte strict păzit de funcționari iaponeși purtînd sabia cu două tăișuri. Căci Olandesii se dovedise a fi cei mai mari contrabandiști de pe lume; și cei mai slabi dintre ei aveau haine încăpătoare cit o prăvălie.

Stradă largă, pietruită, înăsipită, între case egale, cu două rînduri, cochet acoperite cu șindrilă sau țigle. La capăt e pregătită o frumoasă perspectivă, cu o ospătărie sau templu pe stîncă. E foarte cald: oamenii, abia îmbrăcați, stau jos pe rogojină — ca și azi în intimitatea vieții sociale sau de familie —, așteptînd sara ca să se miște. Sînt prăvălii olandese, rusești, prăvălii «naționale», care vînd papuci, umbrele și evantalii (hainele nu sînt *de sezon* și, dacă are cineva umbrelă, de ce și-ar mai cumpăra pălărie?), jucării (căci toți se joacă, și nu cu discursuri sau petreceri, ca în Europa, ci cu *adevărute* jucării de copii) și podoabe (căci sînt un popor cochet, alintat, drăgăstos, ca pisicile; — și șiret ca maimuțele!). Oamenii se feresc de vorba străină — cîțiva talmaci, cari știu olandesa, și un *singur* cunoscător de englezește într'un oraș de 80.000 de oameni —, de banul străin, de cartierul locuit de străini; dar, între ei, sînt bunî: propoveditorilor legii creștine ei li aduceau îndoita în-tîmpinare, cum se poate ca Dumnezeu cel bun să sufere ființa Iadului, și, știind că necredincioșii se vor chinui acolo, să-i lase pe dinșii în necunoașterea adevărului timp de o mie și cincî sute de ani? Ei își iubesc și trecutul, care e mare: Șogunul lor, căpetenie a feudalității *samurcilor*, nobililor iaponeși, Taico-Sama, care trăia și stăpînia cu o mare strălucire pe vremea lui Mihai Viteazul al nostru, sili pe Chinesî, după ce încercase a-i cucerii, să plătească tribut și *luă cincî optîmî din Coreea pentru Iaponia*. Oliphant scrie că din toată călătoria sa în Iaponia — și Euglesii sînt oameni pretențioși cînd călătoresc! — «nu i-a rămas o singură amintire neplăcută», așa de «iubitor și mărinos» e acest popor!

Olandesii construiesc în port: cu toată frica lor de străini, mulți Iaponeși, și din cei mai mîndri, s'aŭ rugat a fi primiți să vadă și să lucreze pentru a învăța. Cu toată nehotărîrea Șogunului, căruia civilizația nouă i-ar putea sfărîma tronul medieval, funcționează o școală de inginerie și una de medicină; un vapor a sosit în capitală, condus și servit numai de omuleți galbeni, cari rîd ca niște copii și se instruiesc în același timp ca niște bărbați.

Oastea e încă pur feodală; plata e în pămînturi care nu se moștenesc; cei ce le dau sînt *samuraii*, daimios-ii, seniorii, și soldații nu atîrnă de Șogun decît prin acești puternici. Cei 120.000 de oameni înarmați se află decî față de Suveran și țară în aceeași legătură ca și luptătorii francesi și germani din veacul al XIV-lea. Peste o jumătate de veac, printr'o săritură de care sînt în stare numai oameni așa de elastici — oastea va fi ca în Prusia, o unealtă pe care o miști apăsînd pe un singur șurub!

CRONICĂ

D-na Eugenia Ianculescu de Reus ni trimete cartea, destul de mare, cu ilustrații și o copertă ilustrată, pe care d-sa a consacrat-o cunoscutei călătorii la Roma, pe care a condus-o d. Gr. G. Tocilescu. D-na Ianculescu e încântată de această călătorie, în care Italia și felul cum a fost văzută i se par vrednice una de alta. D. Rusu Șirianu de la «Tribuna», în altă carte despre aceeași călătorie, arată aceeași mulțămire. D. Ciocazan din Craiova a fost de altă părere, dar d. Tocilescu a dat înapoi suma pe care o reclamă d. Ciocazan pentru că fusese plătită de d-sa, dar nu fusese întrebuițată de d. Tocilescu în excursie. Dacă e mulțămită lumea care a fost, ce rost ar avea să zicem ceva împotriva, noi cari, cu ajutorul lui Dumnezeu, n'am fost? În orînduirea cuminte a acestei lucrări, sînt oameni pentru toate gusturile și gusturi pentru toți oamenii.

* * *

D. Luca Ionescu, prefectul de Tulcea — un foarte destoinic și cuminte prefect ca și vecinul său din Constanța, d. Scarlat Vîrnăv — a tipărit, sub titlul *Județul Tulcea*, darea de samă pe care a făcut-o Consiliului său județean (București, Göbl, 238 pp., cu statistici, hărți și tabele). Asupra acestei lucrări vom reveni într'un număr viitor.

* * *

Almanachul Hygiea (mai bine: Hygeia), publicat de d. Aurel Scurtu, e o elegantă cărticică, în care sînt pagini ce pot interesa și pe alții decît pe medici și farmaciști cari-și vor găsi o sumă de lămuriri folositoare. La început d. dr. V. Babeș — vrednic de laudat în toate afară de politica pe care o face, d-sa mare om de știință cu partidul celor mai vulgari și primejdioși vînători de budget — spune vorbe cuminți despre nevoia de a se da altfel de îngrijire decît cea de pînă acum Romînului celui adevărat care zace la țară. E foarte adevărat că «existența Statului romîn nu va fi asigurată în definitiv pînă cînd nu vom asigura prosperitatea, fericirea și cultura țeranului romîn». Și ideia de a se face un Ministeriu al sănătății publice — ține d. Babeș așa de mult la acest titlu, care pe unii îi poate impresiona rău, ca fiind pretențios? — neatîrnat de schimbarea partidelor ar fi un lucru bun. Pentru aceasta ar trebui să se găsească un om tînăr, cu totul desinteresat, fără ocupații științifice personale; nu atît un învățat, cît un om de ispravă și un apostol. El va fi fiind undeva, dar cine-l poate găsi în cine știe ce situație modestă? Tot alegerea oamenilor rămîne lucrul cel mai greu. Mai greu decît planurile și titlurile.

* * *

În *Jahrbuch des bukowiner Landes-Museums* pe 1903 — anuariul acesta al Museului țerii din Bucovina dă studii, mai ales istorice, asupra trecutului bucovinean, din condeii acelorora dintre străinii de acolo cari consimt să recunoască faptul că acest trecut a fost — d. Leonida Bodnă

rescul povestește pentru publicul german despre unele obiceiuri de Crăciun și Anul Nou ale poporului nostru («Einige Weihnachts- und Neujahrs-Bräuche der Rumänen»; tras și aparte). Din cele citeva pagini ale d-lui Bodnărescul, care traduce și poesii populare privitoare la subiectul său, publicul acela se va alege cu cunoștința unor interesante datini nouă, iar noi rămânem cu plăcerea că obiceiurile noastre încep a fi cunoscute și aiurea. Sint și citeva bune reproduceri fototipice.

* * *

Tesa de doctorat a d-lui Simion C. Măndrescu asupra «Relativsatz»-ului (construcției cu relativul) în Goethe, a apărut la Berlin («Goethes Relativsatz», 1903). E o întinsă lucrare de precise și solide studii gramaticale: pentru întâia oară, de sigur, un Român contribuie în chip serios la cunoașterea istorică a limbii germane.

* * *

D. Sextil Pușcariu tipărește supt titlul »*Lateinisches ti und ki im rumänischen, italienischen und sardischen* (Leipzig, 1904) un studiu de filologie romanică în care se găsește, nu numai studiul amănunțit al subiectului special, ci și interesante vederi generale asupra latinei «vulgare», din care a izvorit limba noastră și cele înrudite cu dinsa. Lucrarea e foarte bogată, metodică și clară. Străinii vor aprecia și din ea însușirile de învățat ale d-lui Pușcariu, în care noi cunoaștem și un judecător priceput al operelor literare.

* * *

Poveștile populare ale d-lui Alexandru Florini (București, 1904) sint mult mai bune decit ciudatul anunțiu care li răspindește faima («numele tuturor cumpărătorilor vor fi publicate, în curind, într'un ziar special ce se va distribui gratis aceluora care își vor procura volumul»). Sint scrise cu haz și vidiu într'un dialect moldovenesc cam afectat și în care găsești și vorbe cu totul nemoldovenești, ca «nene», «gaură». E de sigur una din bunele culegeri ce avem, și am curajul a o spune, cu tot riscul de a fi pus cu această judecată a mea în «ziarul special».

* * *

Văd cu mirare tipărindu-se ca no. 5 din «Biblioteca Unirii», o conferință a d-lui M. Strajănu, (*Din viața lui Inocențiu Micul*), care, după ce se ocupă de viața lui Inocențiu Clain, termină cu aprecieri de ocară împotriva mea care am scris că episcopul P. P. Aron a fost inferior predecesorului său pe care l-a înlocuit fără durere și că n'a fost un om extraordinar. D. Străjan e un om bătrîn, pe care nu-l voi tulbura cu nici o polemică. Ceia ce m'a mirat numai, a fost tipărirea acelor aprecieri de ocară în «Biblioteca Unirii». Aceasta țineam să spun, cu un sentiment de durere care nu are a face cu mîndria jignită. Din condeiul mieu, saū măcar supt ochii mei, nu va porni nici odată un rînd nedrept pentru prietenii mei din Blaj.

N. I.